

Верховний
Суд

ШЛЯХИ КОМУНІКАЦІЇ СУДДІ з учасниками судового розгляду ПРО МЕДІАЦІЮ

Олена Білоконь,

суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду,
к.ю.н., медіаторка

Шляхи залучення медіатора суддею

Навіщо ?

Як?

Коли?

Медіабельність
спору

Навіщо інформувати сторони про можливість медіації

...Суд сприяє врегулюванню спору шляхом досягнення угоди, особливо на ранній стадії судового розгляду (п. 2 ч. 5 ст. 12 ЦПК України)

- врегулювання конфлікту у мирний спосіб може відповідати інтересам усіх його учасників
- медіація дивиться у майбутнє, спрямована на зебереження здорових стосунків
- добровільність вирішення спору – запорука його виконуваності
- швидше та дешевше для сторін
- судова система розвантажується
- формуємо культуру злагоди у суспільстві
- утверджуємо авторитет судової влади

Потенціал медіації у вирішенні спорів

Спiр	2022 рiк	2023 рiк	потенціал медіації
Сімейні	127 847	172 681	30 052 (10%)
Трудові	9 390	10 283	1 967 (10%)
Спадкові	25 096	29 582	2 733 (5%)

з 2025 року статистика включатиме кількість медіацій, примирень та врегулювання спору за участі судді.

Такі зміни введені НАКАЗОМ ДСА від 29 листопада 2024 р. Київ № 528 Про внесення змін до наказу ДСА України від 23.06.2018 № 325

Як комунікувати суддям про медіацію ?

Бажано, щоб суддя :

- Особисто розумів в загальних рисах сутність медіації, її принципи, стадії, правила проведення та угоди в медіації (Закон України «Про медіацію»)
- Умів пояснити учасникам конфлікту медіацію простими словами і акцентувати переваги медіації перед судовим розглядом
- Мав навички визначення медіабельності сімейного спору
- Ці знання допоможуть судді спрямувати сторони на проведення інформаційно-оціночної зустрічі з медіатором

Пояснення переваг медіації простими словами

Суддя звертає увагу :

- саме сторони конфлікту є джерелом його вирішення
- скоріше за все, спільна зона інтересів – наприклад, добробут дитини
- медіатор не пропонує свого варіанту вирішення конфлікту, він створює умови для діалогу, слухає і «перекладає», щоб сторони знайшли спільну мову зниження емоцій
- сторони в медіації можуть зрозуміти свої справжні інтереси і вирішити конфлікт комплексно, поза предметом та підставами судової справи
- конфіденційність та добровільність медіації

Інструменти судді – активне слухання, відкриті запитання, перефраз і резюмування.

Типові питання учасників судового процесу про медіацію та можливі відповіді судді

❑ *Що відбуватиметься із судовою справою, якщо медіація не призвела до взаємоприйнятного рішення?*

- Судовий розгляд триває у звичайному порядку, продовжується розгляд справи з тим самим предметом і підставами позову;
- Результати медіації не впливають на судові рішення (суд не використовує інформацію, поширену під час медіації, відповідно до принципу конфіденційності, ст. 9 Закону України «Про медіацію»);
- Сторони можуть повернутися до судового процесу без втрат у процесуальних правах.

Типові питання учасників судового процесу про медіацію та можливі відповіді судді

❑ Яка вартість медіації?

Вартість послуг медіатора залежить від низки факторів, (кваліфікації та досвіду медіатора, складності справи, кількості сесій, необхідних для досягнення угоди тощо)

Деякі організації (проекти) пропонують **безоплатну медіацію** у справах, що стосуються інтересів дітей, або надають знижки для соціально вразливих груп.

❑ Що буде із судовою справою, поки сторони перебуватимуть в процесі медіації?

Суд може оголосити перерву у підготовчому засіданні (ч.5 ст. 198 ЦПК України) або зупинити провадження у справі (ч.1 ст. 251, ч. 7 ст. 240 ЦПК України).

❑ Що буде із судовою справою, якщо медіація виявиться успішною?

- суд може затвердити укладену сторонами в процесі медіації мирову угоду, якщо вона відповідає законодавству та не порушує права дитини (угоди, досягнуті під час медіації, повинні відповідати найкращим інтересам);
- суд може прийняти відмову позивача від позову або задовольнити заяву позивача про залишення заяви без розгляду (у разі, якщо досягнення домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації – повертається 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову (частина перша статті 142 ЦПК України, стаття 7 Закону України «Про судовий збір»);

Медіабельність спору – здатність вирішення за допомогою медіації

Якщо суддя уміє оцінювати медіабельність спору, він може самостійно визначати справи, де не формально виконувати вимоги процесуального закону щодо інформування про медіацію, а активно пропагувати її задля використання можливостей «екологічного» вирішення спору

Критерії визначення медіабельності :

- відсутня пряма заборона в законі (наприклад, кейси, де є домашнє насильство)
- сторони перебувають на «медіабельних» стадіях ескалації конфлікту (1-6 стадії за Глазлом, сторони ще не перебувають у стані «зуб за зуб», «руйнування», «разом у прірву»)
- сторони не мають залежностей, ознак психічних розладів
- сторони мають бажання врегулювати спір, а не затягнути процес
- сторони акцентують увагу, що крім предмета позову, у них є інші невирішені питання

Коли інформувати про медіацію ?

Під час судового
розгляду

Під час розгляду справ, які
виникають під час виконання
рішення суду щодо сімейного
конфлікту

Комунікація про медіацію під час судового розгляду

Протягом усіх стадій судового розгляду (ст. 16, п.4 ч.5 ст. 12 ЦПК України)

Під час підготовчого засідання (п.2 ч.2 ст. 197 ЦПК України)

В межах роз'яснення прав учасникам судового розгляду (ч.7 ст. 49 ЦПК)

Основні процесуальні норми, які спрямовують суд на роз'яснення учасникам справи право на врегулювання спору шляхом медіації

Право сторін на примирення, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу (частина сьома статті 49 ЦПК України);

Порядок розподілу витрат у разі досягнення домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації (повернення 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову) (частина перша статті 142 ЦПК України, стаття 7 Закону України «Про судовий збір»);

Врахування при розподілі судових витрат за результатами вирішення спору по суті добросовісності сторін спору у процедурі медіації (п. 4 ч. 3 ст. 141 ЦПК України);

Можливість оголошення перерви у підготовчому засіданні (частина п'ята статті 198 ЦПК України), зупинення провадження у справі (частина перша статті 251, частина сьома статті 240 ЦПК України);

У випадку зупинення розгляду справи і призначення строку для примирення подружжя, роз'яснити право на таке примирення шляхом медіації.

Комунікація про медіацію під час розгляду справ, які виникають під час виконання судового рішення

Протягом розгляду заяв про роз'яснення судового рішення, відстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку його виконання, під час здійснення судового контролю за виконанням судового рішення (ч.2 ст.3 Закону України «Про медіацію», ст. ст. 271, 435, 450 ЦПК України)

Чому на цій стадії?

Тому що після ресурснозатратного судового розгляду, внаслідок втоми учасників градус ескалації конфлікту може знизитись, стратегія поведінки в конфлікті може змінитись з суперництва на співробітництво і медіабельність конфлікту може зрости.

Як шукати медіатора сторонам

Суддя звертає увагу, що :

- на сайті «Судова влада» та будь –якого суду України в розділі «Громадянам» та «Медіація для вирішення спорів» є посилання на платформу mediation-help.com, де можна знайти медіатора;
- є реєстр медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної правової допомоги
- інші ресурси

Пошук медіатора

Медіатора можна знайти на ресурсах:

- На сайту суду, для зручності пошуку медіатора можна скористатися міжорганізаційною платформою mediation-help.com;
- Реєстр медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної правничої допомоги (<https://legaid.gov.ua/reestr-mediatoriv/>);
- Асоціація сімейних медіаторів України (<https://www.afmu.org.ua/member-mediators>);
- Українська академія медіації (https://mediation.ua/reestr_mediatoriv);
- Національна асоціація медіаторів України (<https://namu.com.ua/ua/members/>);
- Міжнародний центр медіації щодо сімейних конфліктів та викрадення дітей (https://mikk-ev.org/wp-content/uploads/2023/06/UKR_Flyer_MiKK_2023_Web.pdf).

Список, правила, калькулятор тощо можна знайти, наприклад, на сайті за посиланням: mediation-help.com.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!